

Пелещин Р.М., к.педагог. наук, директор СЗШ № 54 м. Львова
Квасній Л.Г., к. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМИ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ Й ПРОЦЕСИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Вітчизняна практика показує, щодонедавна освітою в Україні керували державні адміністратори, далекі від місцевих громад. Маючи повноваження управляти освітою разом із можливістю розподіляти кошти, які зараз передаються громадам, ці громади мають можливість задовольняти свої потреби на місцевому рівні

Донедавна освітою в Україні керували державні адміністратори, далекі від місцевих громад. Ця централізована адміністрація негативно вплинула на якість та доступність середньої освіти, особливо в селах та малих містах. Маючи повноваження управляти освітою разом із можливістю розподіляти кошти, які зараз передаються громадам, ці громади мають можливість задовольняти свої потреби на місцевому рівні, що дає надію на покращення освіти для дітей. Однак журі все ще не знає, чи дасть ця зміна плоди та чи зможуть місцеві громади керувати своїми новими обов'язками.

Реформи державної децентралізації та освіти були розпочаті приблизно одночасно. Рухаючись вперед рука об руку, вони посилили один одного. Реформа освіти спрямована на зміну сутності шкільного навчання, тоді як децентралізація прагнула поліпшити управління.

Закон про добровільне укрупнення територіальних громад, прийнятий у 2015 році в рамках процесу децентралізації, передбачав створення об'єднаних територіальних громад на базі села і міста в регіонах України. Ідея полягала в тому, щоб перевести владу з центру на рівень громади, в тому числі у сфері освіти.

Децентралізація дозволяє місцевим громадам приймати рішення про відкриття чи закриття шкіл виходячи зі своїх власних можливостей та потреб. Зараз оптимізацію шкільних мереж частково ініціює центральний уряд, але громада може відмовитись закрити навіть найменшу школу, якщо населення не погодиться. Однак центральний уряд заохочує оптимізацію за допомогою нової формули освітньої субвенції, яка забезпечує більше фінансування шкіл з більшою кількістю учнів.

Шкільну мережу можна оптимізувати, заклавши неефективні школи та організувавши транспорт до найближчих шкіл. Громади також можуть відкрити "школу-концентратор" (як правило, велику школу в адміністративному центрі громади), щоб компенсувати закриті школи. Школа-центр - це заклад загальної середньої освіти з вищим юридичним статусом та більшою владою в порівнянні зі звичайними школами. Школи-

центри зазвичай обслуговують понад 200 учнів і мають сучасне обладнання для різних предметів, а також висококваліфікований персонал. Учні середньої та старшої школи відвідують цей тип школи, тоді як учні початкової школи ходять до сусідніх невеликих шкіл.

Передбачається, що школи-центри фінансуються як з державного, так і з місцевих бюджетів, але АТК можуть подавати заявки на отримання грантів на різні потреби, в тому числі для своїх шкіл. Щоб забезпечити доступ до школи для всіх дітей, УВК повинні організувати шкільні автобуси для учнів та вчителів, які живуть далеко від шкільних центрів. Початкові школи із сусідніх сіл зазвичай сертифікуються як філії шкільних центрів і контролюються директором шкільної школи.

Кілька перших шкіл-центрів були створені в Україні в 2016 році. Прийняття 2017 року Закону про освіту створило правову базу для цих шкіл. На 1 травня 2018 року в країні [було](#) створено 519 шкіл-центрів. Однак деякі батьки дітей, чиї школи закриті або чиїм дітям доведеться відвідувати новостворені школи-центри, кажуть, що вони стурбовані, боїться можливого зниження успішності їхніх дітей через більше часу, витраченого на поїздки в автобусі, а не на домашнє завдання. Також під сумнів входить спроможність УВК керувати ресурсами, пов'язаними з переїздом студентів, наприклад, знайти потрібну кількість автобусів та забезпечити достатні кошти на паливо.

Ключовим завданням МОН у 2021 році є продовження реформи системи загальної середньої освіти відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та Концепції «Нова українська школа». З цього року розпочинається пілотування реформи «Нова українська школа» на рівні базової середньої освіти.[1]

Водночас, Міністерство спільно з Національною академією педагогічних наук України розпочало велику роботу на перспективу – створення старшої профільної школи та розроблення її змісту.

Таким чином, реформа Нової української школи тісно пов'язана з децентралізацією. У цьому напрямі важливим є завдання з формування спроможної освітньої системи та ефективної мережі закладів загальної середньої освіти в територіальних громадах. З цією метою у МОН опрацьовуються зміни до законодавства.

На нашу думку, в Законі України «Про повну загальну середню освіту» є окремі положення та норми, котрі потребують доопрацювання. Зміни до Закону стосуватимуться скасування обмежень повноважень сільських, селищних та місцевих рад, незалежно від чисельності населення територіальних громад, зокрема, планується розширення повноваження засновників закладів освіти при створенні мережі ліцеїв.

Окрім цього, у 2021 році важливими є наступні кроки:

- забезпечення професійної орієнтації учнів;
- створення шкіл при дитячих лікарнях;
- розширення державно-приватного партнерства;

– реалізація програми «Спроможна школа для кращих результатів»[2];

– реалізація завдань, визначених Указом Президента «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі»[3].

Вважаємо, що продовження діджиталізації освітнього процесу в умовах COVID-19 є пріоритетним цього року та нагадав, що МОН спільно з Мінцифри, УІРО та ГС «Освіторія» розробило та презентувало 11 грудня 2020 року національну електронну платформу «[Всеукраїнська школа онлайн](#)» для змішаного та дистанційного навчання учнів 5-11 класів, якою наразі користуються 140 тисяч осіб. Також школи під'єднуються до системи АІКОМ – [державних безкоштовних електронних щоденників та журналів](#). Функціонує система автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів ([портал](#), мобільний застосунок АС «ІРЦ»).

Основними цілями у сфері діджиталізації в освіті є наступні:

- затвердити Концепцію цифрової трансформації освіти і науки України;
- продовжити розвиток платформи «Всеукраїнська школа онлайн»;
- реалізувати вступ до закладів вищої освіти на порталі «Дія» та онлайн-механізм із відстеження та моніторингу працевлаштування випускників українських ЗВО.

В перспективі з 2027 року шкільна освіта має поділитися на три рівні:

- початкову (1-4 роки навчання),
- базову (5-9 роки навчання),
- старшу профільну школу (10-12 роки навчання).

Це передбачає реформа Нової української школи, яка законодавчо закріплена законом «[Про освіту](#)» 2017 року та деталізована законом «[Про повну загальну середню освіту](#)» 2020 року.

Базова школа буде називатися гімназією, а старша профільна – ліцеєм.

Інформаційні джерела

1. Ключовими завданнями 2021 року є продовження реформи ...
Електронний ресурс. Режим доступу: [https://mon.gov.ua > news > klyuchovimi-zavdanniyami...](https://mon.gov.ua/news/klyuchovimi-zavdanniyami...)
2. [Спроможна школа для кращих результатів](#). Електронний ресурс. Режим доступу: [https://mon.gov.ua > rozvitok-shkilnoyi-infrastrukturi-202](https://mon.gov.ua/rozvitok-shkilnoyi-infrastrukturi-202)
3. [Про Національну стратегію розбудови безпечного і ...](#) Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>